

Buitengewoon spelen!

Speelruimteplan - Beleidsplan
Leidschendam-Voorburg 2016-2025

Januari 2016

Speelplan

Speelruimteplan - Beleidsplan

Leidschendam-Voorburg 2016-2025

Buitengewoon spelen!

Colofon

Titel	Speelruimteplan Leidschendam-Voorburg 2016-2025, Beleidsplan
Auteurs:	Ir. Aafje Meijer, ir. A Stobbe
Projectnummer:	P201412/0008
Uitgave	Speelplan BV Transistorstraat 53b 1322 CK Almere 036 5236127

Voor meer informatie over de activiteiten en projecten van Speelplan, kunt u terecht op de website van Speelplan: www.speelplan.nl

Almere, januari 2016

INHOUD

Inleiding	3
Aanleiding.....	3
Doelstelling.....	4
Leeswijzer	5
Hoofdstuk 1 – Uitgangspunten voor speelruimte	6
1.1 Belang van spelen en ontmoeten.....	6
1.2 Wettelijk kader	7
1.3 Spelen in de woonomgeving	7
1.4 Schijf van vijf.....	11
1.5 Indeling leeftijdscategorieën	12
1.6 Bijzondere doelgroepen	13
1.7 Trends binnen speelruimte	15
Hoofdstuk 2 - Analyse speelruimte.....	17
2.1 Demografische ontwikkelingen	17
2.2 Analyse aanbod	20
2.3 Analyse vraag	23
2.4 Relevante ontwikkelingen	24
2.5 Conclusie vraag en aanbod speelruimte	26
Hoofdstuk 3 – Visie op speelruimte in Leidschendam-Voorburg.....	27
3.1 Doelstelling en ambities	27
3.2 Richtlijnen speelruimteplan	28
3.3 Financiën	31
Begrippenlijst	32
Literatuurlijst	33
Websites.....	33
Artikelen en rapporten	33
Literatuur.....	33
Bijlagen	34
Bijlage 1 – Kaartmateriaal	34
Bijlage 2 – Fotoboek speelruimte.....	34
Bijlage 3 – Resultaten participatietraject	34
Bijlage 4 – Visie per wijk.....	34
Bijlage 5 – Referenties speelruimte (schijf van vijf)	34

Inleiding

AANLEIDING

Spelen is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen. Om te kunnen spelen is er naast voldoende vrij te besteden tijd, andere kinderen en volwassenen ook speelvoorzieningen en speelruimte nodig. De gemeente heeft als beheerder van de openbare ruimte de mogelijkheid hiervoor te zorgen en de juiste voorwaarden te scheppen. Om deze juiste voorwaarden te kunnen scheppen, en dus de kwaliteit en kwantiteit van de speelruimte te kunnen handhaven, is het belangrijk dat er een Speelruimteplan wordt vastgesteld.

Het huidige Speelruimtebeleidsplan en het bijbehorende uitvoeringsplan 2005-2015¹ van de gemeente Leidschendam-Voorburg zijn aan een actualisatie toe, zodat de uitgangspunten passen bij de huidige tijd en inspelen op te verwachten trends. Vanuit een analyse van de speelruimte per wijk is er daarom een nieuw speelruimteplan opgesteld voor de komende 10 jaar. Dit plan bestaat uit een beleidsdeel en een uitvoeringsdeel. Dit beleidsdeel bevat duidelijke en heldere uitgangspunten voor gemeentelijke speelruimte. Op basis van dit beleidsplan wordt een uitvoeringsplan opgesteld, waarin per wijk de planning van de voorgestelde ingrepen met bijbehorende kosten worden toegelicht.

¹ Geef ze de ruimte!, Speelruimteplan Leidschendam-Voorburg, DISnummer 2004/26536

DOELSTELLING

De doelstelling van het Speelruimteplan voor de komende 10 jaar zal de volgende zijn:

Het waarborgen van goede en voldoende formele en informele speel- en sportmogelijkheden in de openbare ruimte.

Deze doelstelling is gebaseerd op die van het huidige Speelruimteplan 2005-2015, welke luidde: 'het waarborgen van goede en voldoende formele en informele speelmogelijkheden voor de jeugd in de openbare ruimte'. De toevoeging 'voor de jeugd' wordt verwijderd en het woord sport wordt toegevoegd. Hoewel dit plan zich hoofdzakelijk richt op de doelgroep 0 t/m 19 jaar, streeft de gemeente ernaar de speel- en sportmogelijkheden aantrekkelijk te maken voor alle inwoners van Leidschendam, Voorburg en Stompwijk.

1. Zorgen voor volledige dekking speel/sportplekken

Het is belangrijk dat er in de gehele gemeente voldoende speel- en sportruimte wordt aangeboden voor alle leeftijden. Er wordt dus niet alleen gekeken naar de inhoudelijke kwaliteit, maar ook naar de verdeling: de dekking van het aanbod van speel- en sportruimte. De gemeente streeft ernaar dat er in Leidschendam, Voorburg en Stompwijk een volledige dekking aanwezig is.

2. Meer diversiteit binnen de reeds aanwezige sportlocaties

In de gemeente zijn voldoende sportlocaties aanwezig, maar sluiten die wel aan op de wensen van de gebruikers? De gemeente wil in overleg met de gebruikers een aantal van de huidige sportplekken een nieuwe impuls geven door de inrichting te vernieuwen of aan te vullen. Op die manier worden verschillende locaties niet alleen geschikt voor kinderen en jongeren, maar voor alle inwoners van de gemeente. Dit sluit aan bij de missie van de sportvisie 2016-2020: Leidschendam-Voorburg is dé sport- en beweginggemeente van Nederland².

3. Meer diversiteit in aanbod: vergroenen van speelruimte

De gemeente wil de kinderen en jongeren meer diversiteit in aanbod van speelruimte aanbieden. Om het bestaande aanbod van voornamelijk sport en traditioneel spel te verbreden, zullen er verschillende bestaande locaties op termijn ingericht worden als natuurlijke avontuurlijke ravotplekken. Dit sluit aan op de visie om het groene imago van de gemeente te versterken³ en om door meer vergroening en minder verharding wateroverlast tegen te gaan⁴.

² Visiekaart_Sport en Bewegen_Definitief; visie op sport en bewegen 2016-2020

³ Structuurvisie Ruimte voor Wensen 2040, Herijking 2012

⁴ Water- en rioleringsplan Leidschendam-Voorburg, November 2015

Het rapport bestaat uit een drietal hoofdstukken:

- Hoofdstuk 1: Uitgangspunten voor speelruimte
- Hoofdstuk 2: Vraag en aanbod
- Hoofdstuk 3: Visie op speelruimte in Leidschendam-Voorburg

Uitgangspunten voor speelruimte

De eerste stap betreft het benoemen van de uitgangspunten voor speelruimte, zodat voor elke lezer het startpunt van het rapport helder is en gehanteerde termen benoemd zijn. In hoofdstuk 3 op basis van deze uitgangspunten verdere invulling gegeven op de visie specifiek voor de gemeente.

Analyse speelruimte

De tweede stap bestaat uit de analyse van het aanbod van en de vraag naar speelruimte in de gemeente. Het aanbod is geanalyseerd door middel van een veldinventarisatie (Quickscan Speelruimte); tijdens deze veldinventarisatie is gekeken naar het huidige aanbod van speelruimte in de gemeente. Alle speelplekken en buurten zijn bezocht om zodoende een waardeoordeel te geven over de kwaliteit van de formele en informele speelruimte. Op basis hiervan is een beeld gevormd van de huidige stand van zaken, het speelruimteaanbod en de speelbehoefte per buurt of wijk. De bevindingen van dit onderzoek zijn te vinden in hoofdstuk 2 en in het bijbehorende fotoboek Speelruimte Leidschendam-Voorburg (bijlage 2). De vraag is geanalyseerd door middel van diverse vormen van bewonersparticipatie en een aanvullend onderzoek naar demografie en stedelijkheid.

Visie op speelruimte in Leidschendam-Voorburg

Op basis van de uitgangspunten voor speelruimte (hoofdstuk 1) en op basis van de analyse (hoofdstuk 2) is een visie ontwikkeld voor spelen en sporten in de gemeente (hoofdstuk 3). Op basis van deze visie wordt in de bijlagen per wijk een set van ingrepen benoemd.

Hoofdstuk 1 – Uitgangspunten voor speelruimte

1.1 BELANG VAN SPELEN EN ONTMOETEN

Spel is voor de ontwikkeling van kinderen van groot belang. Door te spelen ontwikkelen kinderen motorische, cognitieve, sociale, creatieve en emotionele vaardigheden die belangrijk zijn om deel te nemen aan de samenleving. Buiten spelen is gezond, draagt bij aan de sociale contacten en ontwikkeling en biedt spelmogelijkheden die binnenshuis niet mogelijk zijn.

Buitenspelen is niet alleen goed voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Voldoende en goede, aantrekkelijke speelruimte is goed voor de leefbaarheid in een wijk en sociale integratie van haar bewoners. Vooral jonge kinderen spelen veelal onder toezicht van hun (groot)ouders waardoor ook zij, mits de voorzieningen daarvoor aanwezig zijn, met elkaar in contact komen. Oudere kinderen kunnen goed ingerichte speelplekken of trapveldjes gebruiken als ontmoetingsplek om na schooltijd af te spreken, samen lekker buiten te spelen of op ontdekkingstocht te gaan. Hiermee krijgen speelplekken ook een belangrijke ontmoetingsfunctie. Hoe beter deze ontmoetingsfunctie wordt gefaciliteerd en gestimuleerd, hoe beter de speelplekken worden gebruikt. Naarmate er meer en betere spelmogelijkheden voor het kind in de woonomgeving aanwezig zijn, neemt ook de positieve beleving van de leefomgeving bij kinderen en volwassenen toe. Dit resulteert er vaak in dat volwassenen meer sociale betrokkenheid hebben bij de wijk en dat de sociale controle en cohesie toeneemt.

Dit gegeven komt terug in de Sociale Structuurvisie⁵ 2024. In deze visie heeft de gemeente zich 4 opgaven gesteld, waaronder de opgave 'De basis op orde'. Deze opgave wordt als volgt omschreven 'Een solide sociale infrastructuur is het fundament voor het welzijn en de participatie van onze inwoners. Het gaat dan om de algemene- en preventieve voorzieningen die samen de sociale randvoorwaarden voor een leefbare en toekomstbestendige stad vormen. Als de basis op orde is, kunnen inwoners langer de regie over hun eigen leven houden en zal het beroep op individuele voorzieningen en de zwaardere zorg beperkt blijven.' Naar aanleiding van deze opgave heeft de gemeente zich een bepaalde ambitie gesteld, waar de onderstaande tekst een onderdeel van uitmaakt.:

- Alle jeugdigen gaan naar school en groeien op in een gezonde en veilige omgeving zodat ze zich goed op hun toekomst kunnen voorbereiden. In de buurt is er ruimte om buiten te spelen en elkaar te ontmoeten. Er zijn parken, sportvelden en gymzalen waar jong en oud plezier kunnen maken en kunnen werken aan een goede conditie.

Speelruimte is dus niet alleen van belang voor het kind, maar speelt ook een belangrijke rol in de leefbaarheid van de wijk. Daarnaast moet gerealiseerd worden dat buitenspelen geen exclusieve activiteit voor jeugdigen is, daar een steeds grotere groep actieve ouderen gebruikers zijn van het publiek domein. 'Speel/sportruimte' in de vorm van trimparcours, bewegingstuinen of fitplaatsen voor volwassenen en senioren zijn al lang geen onbekende fenomenen meer. Ook hier is, met het oog op het voorkomen van een sociaal isolement, het belang van het ontmoetingsaspect evident.

⁵ Sociale Structuurvisie Ruimte voor Mensen 2024

1.2 WETTELIJK KADER

Er bestaat geen wet die gemeentes verplicht om speelvoorzieningen aan te leggen. Buitenspelen is daarentegen wel een recht! Jeugdigen hebben net als volwassenen behoefte aan en recht op mogelijkheden om zich te ontspannen en te recreëren. Dit recht is vastgelegd in artikel 31 van het Internationale Verdrag voor De Rechten van het Kind, dat in 1995 door de Nederlandse overheid is geratificeerd.

Voor speeltoestellen is er specifieke nationale wetgeving, het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS). Alle producenten, importeurs, keurders, verkopers, installateurs en beheerders van speeltoestellen moeten zich aan het WAS houden. Hierin staat kort gezegd dat nieuwe speeltoestellen veilig moeten zijn en dat beheerders de toestellen veilig moeten houden. In het WAS staat een verwijzing naar de Europese normen voor speeltoestellen. Als een toestel voldoet aan die normen, wordt er vermoed dat het toestel veilig is en daarmee aan het WAS voldoet. In deze normen staat bijvoorbeeld precies vermeld hoeveel millimeter een gat van een speeltoestel mag zijn zodat er geen vingers in bekneld kunnen raken. Het is niet wettelijk verplicht om aan de normen te voldoen. Een producent zou ook op andere wijze hetzelfde veiligheidsniveau kunnen bereiken. Nieuwe speeltoestellen moeten altijd door een aangewezen keuringsinstelling (AKI) gekeurd worden. Meestal is dat een typekeuring voor toestellen die seriematig worden gemaakt. Bij toestellen waarvan maar één exemplaar wordt gemaakt gaat het om een zogenaamde stukskeuring.

1.3 SPELEN IN DE WOONOMGEVING

Kinderen zijn voor buitenspelen vooral aangewezen op de directe woonomgeving, waar zij hun spel niet beperken tot de officieel aangeduide speelplekken. Kinderen spelen overal. Spelen kent geen begin en geen einde en is als zodanig ook niet plaats gebonden. Een kind kan spelen terwijl hij/zij op weg is naar school, de kerk, de bibliotheek, de winkel of op weg naar een vriendje of vriendinnetje.

In de ene omgeving komen kinderen gemakkelijker tot spelen dan in een andere omgeving, maar kinderen laten zich nauwelijks beperken door regels of verboden. De straat, het trottoir, onder een carport, in parken, op speelplekken en in speeltuinen, op pleinen, in winkelcentra, onder een viaduct; kinderen zien de hele woonomgeving als speelruimte. Voor een kindvriendelijke inrichting van de woonomgeving is het belangrijk aandacht te schenken aan de totale woonomgeving; de formele en de informele speelruimte.

Informele speelruimte

Informele speelruimte is de ruimte die kinderen kunnen gebruiken om te spelen, maar die daarvoor niet speciaal is bedoeld of ontworpen. Het gaat hierbij om locaties als brede stoepen, pleinen, verkeersluwe straten, parken en bermen. Ook gaat het om speelaanleidingen die terugkomen in de openbare ruimte, zoals een kei, een boomstam of juist speelse bestrating op een pleintje. Dergelijke elementen kunnen dienen als ankerpunten en ontmoetingsplekken in de informele speelruimte⁶.

Afbeelding 1 - Voorbeelden informele speelruimte in Leidschendam, Voorburg en Stompwijk

⁶ Karsten, L., Kuiper, E., & Reubsat, H. (2001). *Van de straat?: de relatie jeugd en openbare ruimte verkend*. Assen: Uitgeverij Van Gorcum.

Een gemeente die veel en goede informele speelruimte heeft, geeft kinderen de gelegenheid om het publieke domein als geheel te gebruiken. Dit is van belang voor de participatie van kinderen in de samenleving. Zij gebruiken zo niet alleen de speciaal voor hen ingerichte speelplekken, maar nemen deel in het verkeer en gebruik van de stad of het dorp. Kinderen komen hierdoor in contact met allerlei aspecten van de openbare ruimte. De multifunctionaliteit van informele speelruimte draagt zo bij aan de cognitieve en sociale ontwikkeling. Of de informele ruimte veilig door kinderen gebruikt kan worden om te spelen hangt van een aantal factoren af: fysieke factoren, zoals het type weefsel (villawijk, rijwoningen, grote tuinen, centrum-stedelijk), de beschikbare ruimte (verkeersstructuur en groenvoorziening), de staat van de ruimte (het gemeentelijk onderhoud en de naleving van het hondenbeleid), maar ook sociale factoren, zoals sociale controle, spelen hier een rol. Een veilige en aantrekkelijke informele speelruimte kan kinderen routes bieden naar locaties die zij vaak bezoeken.

De kwaliteit van de informele speelruimte komt tot uiting door de aanwezigheid van:

- aantrekkelijk en toegankelijk groen
- speelse of bespeelbare verharding
- veilig en bespeelbaar water
- speelaanleidingen
- veilige routes naar speelplekken

Betekenis van formele speelruimte

Naast de informele speelruimte is er sprake van formele speelruimte. Locaties die specifiek zijn aangewezen voor spel en/of sport en waar kinderen elkaar ontmoeten, af kunnen spreken en andere kinderen kunnen leren kennen. Het zijn plekken die duidelijk gereserveerd zijn voor kinderen om veilig samen te komen en te spelen. Zeker in een woonomgeving waarin speelruimte onder druk staat door intensievere bebouwing in hogere dichtheden of waar de auto nog altijd een groeiende claim legt op de buitenruimte, is goede formele speelruimte van groot belang om het gebrek aan informele speelruimte te compenseren. Goed ingerichte en zorgvuldig verspreide, gedifferentieerde speelruimte zorgt er voor dat kinderen gebruik maken van het publiek domein en kennis maken met andere speelplekken en elkaar (uitwisseling binnen de wijk).

Afbeelding 2 - Voorbeelden formele speelplekken (Groot Zijdepark, Broekweg)

Uit onderzoek⁷ blijkt dat een speelplek met speeltoestellen kinderen aantrekt. Er wordt meer gespeeld dan op een open speelveld zonder speeltoestellen. Een speelplek met speeltoestellen heeft een grote invloed op waar kinderen spelen maar een beperkte invloed op de lichamelijke activiteit vergeleken met een open speelveld. Om de lichamelijke activiteit te stimuleren, is het belangrijk dat speelplekken ontworpen worden met een gevarieerd en veelomvattend aanbod. Een formele speelplek kan ook fungeren als ‘totempaal’⁸. Wanneer een speelplek ruim, centraal en bereikbaar is, heeft deze plek aantrekkingskracht op de kinderen en als deze plek midden in een wijk ligt, dient deze als verzamelpunt. Hier zijn bijna altijd kinderen, hier spreekt men af en van hieruit gaat men zelfs verder. Farley en Karsten bevestigen de behoefte aan formele speelplekken in de woonomgeving naast informele speelruimte.

Het is van belang om bij het realiseren van speelruimte rekening te houden met de verschillen in ontwikkeling bij het kind en daar de speelmogelijkheden en speelfuncties op af te stemmen. Om een goed aanbod van verschillende speelfuncties te hebben is het van belang te zorgen voor voldoende speelmogelijkheden (door inrichting, toestellen, aanleidingen en ruimte) en voor voldoende variatie en diversiteit in speeltoestellen en functies. Dit wordt verder toegelicht met de Schijf van Vijf voor buitenspelen (paragraaf 1.4). Door verschillende spellocaties in een wijk of buurt elk hun eigen identiteit, eigen speelwaarde en speelmogelijkheden te geven, zorg je voor variatie. De allerkleinsten zullen nog niet ver van huis gaan en zullen niet merken dat de voor hen bedoelde speelplek vergelijkbare dingen aanbiedt als de speelplek gelegen op een paar minuten fietsen. Maar wanneer kinderen verder van huis mogen, gaan zij van speelplek naar speelplek en ontdekken zo stapje voor stapje hun omgeving. Variatie aan speelruimte zorgt ervoor dat kinderen verschillende aantrekkelijke, nieuwe of uitdagende punten in deze ontdekkingstocht tegen kunnen komen. Speelplekken dragen zo ook bij aan de herkenbaarheid van de woonomgeving.

De kwaliteit van formele speelruimte komt tot uiting door de volgende criteria:

- gedifferentieerd ten opzichte van elkaar te zijn (variatie in aanbod)
- goed gesitueerd te zijn in de woonomgeving (ligging, zichtbaarheid, omvang, beschutting, toegankelijkheid)
- aantrekkelijk vormgegeven te zijn (thematiek, kleurgebruik, niveauverschillen)
- voldoende speelkwaliteit te bieden voor de beoogde doelgroep (speelwaarde, ruimte, bespeelbaarheid)
- goed onderhouden te zijn (beeldkwaliteit)

Afbeelding 3 - Voorbeelden formele speelplekken (Burg. Velthuisenlaan, IJsvogellaan)

⁷ Farley, L. et al. (2008) *Where do the children play? The influence of playground equipment on physical activity of children in free play*. In: *Journal of Physical activity and health*. 2008:5 pp 319-321.

⁸ Karsten, L. (2002) *Oases in het beton, aandachtspunten voor een jeugdriendelijke ruimte*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

Ook wordt een formele speelplek ingedeeld in grootte en functie. Hier zijn drie mogelijkheden in te onderscheiden:

- **Blokplek:** Ingericht voor direct omwonenden, vaak met een kleiner aanbod en omvang. Blokplekken vormen de basis voor de dekking in het aanbod van speelruimte en ondersteunen buurtplekken en wijk-overstijgende plekken. Een blokplek is gericht op een beperkte doelgroep en heeft een lage capaciteit. Blokplekken liggen vaak beschut in de woonomgeving, waardoor er goede sociale controle aanwezig is.

Afbeelding 4 - Voorbeelden Blokplekken: 10.08 Hooikamp en TL03 Van Benthuijsenlaan

- **Buurtplek:** Centrale plek met ontmoetingsfunctie, gericht op een bredere doelgroep (meerdere leeftijdscategorieën). Een buurtplek heeft een open en zichtbaar karakter. Hier komen kinderen uit de buurt samen om te spelen en sporten. Op een buurtplek is een meer uitgebreider en uitdagender aanbod te vinden dan op een blokplek.

Afbeelding 5 - Voorbeelden Blokplekken: NN01 Bilderdijkplein en NN05 A van Scheltemastraat

- **Wijk-overstijgende plek:** Speel en/of sportplek met een wijk-overstijgende functie. Het aanbod is onderscheidend in speelwaarde, vormgeving of programma. Kinderen en jongeren komen vanuit andere wijken buurten speciaal naar deze locaties toe

Afbeelding 6 - Voorbeelden Wijk-overstijgende plekken: DV08 Sijtwendepark en 03.01 Nooorsingel

1.4 SCHIJF VAN VIJF

De ‘Schijf van Vijf’ is door Speelplan opgesteld aan de hand van vijf belangrijke elementen die verondersteld worden aanwezig te zijn in een kindvriendelijke buurt met een gevarieerd speelruimteaanbod:

- De speelplek met speeltoestellen (traditioneel)
- Toegankelijk, bespeelbaar groen (vieze knieën)
- Het pleintje voor informeel spel (‘t pleintje)
- Het trapveldje voor fysieke uitdaging (trapveldje)
- De verbindende en veilige speelroute (speelroute)

Bij de veldinventarisatie (Quickscan Speelruimte) is naar de aanwezigheid van de elementen uit de ‘Schijf van Vijf’ gekeken, waardoor een beeld van de diversiteit in de buurt is ontstaan. Hierbij wordt dus niet alleen gekeken naar de formele speelplekken, maar naar de gehele speelruimte.

De vijf elementen worden verondersteld elkaar aan te vullen. Hierin zit ook de waarde van de verbindende speelroute. Om het gewenste resultaat te behalen, dienen twee aspecten te worden verwezenlijkt: diversiteit (onderscheidend karakter) en verbinding (bereikbaarheid).

Afbeelding 7 - De Schijf van Vijf voor Buitenspelen

Zonder dit laatste aspect heeft een kind niet veel aan de diversiteit van speelruimte in de buurt. Zeker in buurten met een forse druk op de openbare ruimte (smalle stoepen, parkeer- en autodrukke, weinig openbaar groen) zijn stedenbouwkundige ingrepen gewenst om deze speelroutes te verwezenlijken.

Beeldmateriaal ter illustratie van de ‘Schijf van Vijf’ is te vinden in bijlage 5.

1.5 INDELING LEEFTIJDSCATEGORIEËN

In dit speelruimteplan wordt een nieuwe indeling van leeftijdscategorieën gehanteerd. De leeftijdscategorieën in het huidige plan (0-6 jaar, 6-12 jaar, 12-18 jaar) sluiten niet voldoende aan op de ontwikkelingsstappen van kinderen en jongeren. Het doel van het gebruik van deze nieuwe categorieën is om de speelruimte beter op de wensen van de doelgroep aan te laten sluiten. Uit onderzoek van Jantje Beton en TNS NIPO (Snel, 2011) blijkt dat jongere kinderen (6-8 jaar), naast op het schoolplein, ook graag in de speeltuin spelen en oudere kinderen (10-12 jaar) spelen liever op een grasveld of in de natuur. Juist de groep vanaf 10 jaar geeft vaak aan dat er te weinig uitdaging is voor buitenspel.

Leeftijdscategorie 0-4 jaar

De jongste doelgroep maakt over het algemeen niet zelfstandig gebruik van de openbare ruimte en formele speelplekken, zij gaan doorgaans buitenspelen onder begeleiding van de ouders. Uitgaande van een beperkte zelfstandige actieradius van 100-150m, is het niet haalbaar om een aanbod van formele speelruimte met een volledige dekking voor deze specifieke doelgroep te realiseren. Dit zou betekenen dat er veel kleinere plekken moeten worden gerealiseerd, waar kinderen relatief snel op zijn uitgekeken. Door het realiseren van dergelijke locaties, wordt geen dynamisch bestand gecreëerd: deze locaties lenen zich vaak niet om om te vormen naar een locatie voor een ouder leeftijdsgroep. Belangrijk voor deze doelgroep is vooral de bespeelbare woonomgeving, de informele speelruimte. Kinderen in deze leeftijdscategorie spelen ook meer alleen dan samen, waardoor een speelplek als ontmoetingsplek minder belangrijk is voor deze groep. Een goede bespeelbare openbare ruimte dicht bij huis is voldoende. Kinderen hebben niet per definitie toestellen nodig om te spelen. Het is dus ook niet nodig formele speelplekken specifiek en alleen voor deze doelgroep aan te leggen. Indien gewenst door bewoners, kan formele speelruimte voor deze doelgroep worden toegevoegd aan een formele speelplek voor welke geschikt is voor 5-9 jaar.

Leeftijdscategorie 5-9 jaar

De leeftijdscategorie van 5 tot en met 9 jaar maakt het meeste gebruik van de formele speelplek. Voor de ontwikkeling heeft deze groep toestellen nodig om te spelen en fysiek uitgedaagd te worden. Juist voor deze doelgroep is het spelen op een veilige speelplek belangrijk: de speelplek is een ankerpunt, waar je andere kinderen kunt ontmoeten en daarna samen op de speelplek of in de buurt kan spelen. Voor deze groep is een goede spreiding van speelplekken essentieel. Het aanleggen van één speelplek in een verzorgingsgebied met een actieradius van 300 meter rondom deze plek is voldoende⁹, mits de openbare ruimte goed bespeelbaar is en de speelplek veilig kan worden bereikt. Voor deze doelgroep dienen barrières in kaart te worden gebracht om zodoende een beeld te krijgen van hun bewegingsruimte.

Leeftijdscategorie 10-14 jaar

De leeftijdscategorie van 10 tot en met 14 jaar is al een stuk zelfstandiger. Hun bewegingsruimte is veel groter dan de jongere doelgroepen en zij zullen, mits speelruimte goed verspreid en divers is ingericht, gebruik maken van meerdere plekken binnen en buiten de buurt. Formele speelplekken voor deze doelgroep hebben een verzorgingsgebied binnen grote barrières (barrièregebied). Deze doelgroep heeft ten opzichte van de jongere doelgroepen ook meer ruimte nodig voor fysieke en sportieve uitdaging, avontuur en ontmoeting. Deze groep verdient extra aandacht: de groep mist vaak op speelplekken uitdaging en avontuur, naast het ontmoeten en sporten. Deze uitdaging kan worden gerealiseerd in de vorm van natuurlijk spelen en avontuurlijke informele speelruimte. Op een gewone formele speelplek heeft deze groep ruimte nodig. Op een kleine speelplek toestellen plaatsen voor een oudere doelgroep is dus geen goede oplossing.

⁹ Verwer, D. (1986). *Het speelruimteplan: instrument voor gemeentelijk beleid. Een handreiking aan bewoners en gemeenten. Rotterdam: Stichting Ruimte.*

Leeftijdscategorie 15 t/m 19 jaar

Deze groep heeft behoefte aan aantal aantrekkelijke ontmoetingsplekken met uitdaging in sport. Gemiddeld hebben deze plekken een verzorgingsgebied met een radius van ongeveer 1 km. Ook zogenaamde (informele) hang- en ontmoetingsplekken zijn voor deze groep van belang. Het uitgangspunt hierbij van het jeugdbeleid is om jongeren te activeren (sport en spel) en niet om het “hangen” te faciliteren. Dit betekent dat er geen nieuwe JOP's worden geplaatst, maar dat er moet worden geïnvesteerd in het aanbieden van aantrekkelijke locaties indien mogelijk met een programmering.

In tabel 1 is weergegeven aan welke soorten spel en bijbehorende fysieke inrichting gedacht kan worden bij de 4 nieuwe leeftijdscategorieën:

Leeftijd	Speelkwaliteit	Inrichting formele speelruimte
0 t/m 4 jaar	ontdekken en exploreren van ruimtes, materialen en vaardigheden; rollenspel en fantasiespel	lage glijbaan, speelhuisje, veerelement en balanceerobject, zand en waterspel, hutjes en toestellen in de vorm van een vliegtuig, boot, trein.
5 t/m 9 jaar	regelspel en balspelen gevarieerder en wilder bewegingspel ontdekking en grensverleggende situaties	toestellen die uitdaging bieden voor fysieke vaardigheden en die uitnodigen tot samenspel, zoals: (vogelnest)schommel, draaitoestel en combinatietoestel. open en besloten ruimtes, verhard en onverhard.
10 t/m 14 jaar	diverse sportfuncties uitdagende spelvormen	trapveldje en andere sportplekken, skatepark. fysiek en avontuurlijk: balanceerroute, klimtoestel. ontmoetingsplekken, natuurlijke inrichting (prikkelen creativiteit in spel).
15 t/m 19 Jaar	sporten in een informele context vrijetijdsbesteding met een belangrijke sociale functie	voetbalveld, skatepark, basketbalveld JOP (Jongeren ontmoetings plek)/trefpunt in combinatie met trapveld

Tabel 1 - Speelkwaliteit en inrichting speelruimte per leeftijdscategorie

1.6 BIJZONDERE DOELGROEPEN

Kinderen met een beperking

Bij goede speelruimte voor kinderen met een beperking is het vooral van belang dat de speelplek zelf bereikbaar is, dat er nagedacht wordt over de inrichting van de speelplek vanuit het perspectief van kinderen die bijvoorbeeld een visuele of verstandelijke beperking hebben of gebonden zijn aan een rolstoel. Zeker op wijk overstijgende, belangrijke en centrale plekken waar meerdere doelgroepen elkaar ontmoeten is het wenselijk dat gedacht wordt aan de toegankelijkheid voor kinderen met een beperking. Dit kan door rekening te houden met de ondergrond (bij voorkeur van vast materiaal), een pad door de speelplek of door te kiezen voor toestellen die ook bespeelbaar zijn voor kinderen met een beperking. Meer informatie over toegankelijke speelvoorzieningen is te vinden in het Wenkenblad Toegankelijkheid¹⁰.

Sporters

Binnen de gemeente wordt in 2016 een nieuwe visie op sport en bewegen vastgesteld met het doel 'dé sportgemeente van Nederland' te worden. Deze visie richt zich op alle inwoners van de gemeente; niet alleen de kinderen en jongeren, maar ook volwassenen en senioren. Aan het aanleggen van locaties voor de doelgroep

¹⁰ Wenkenblad, Informatie 2010 – 2011 Richtlijnen voor integraal toegankelijke speelvoorzieningen, NUSO.

senioren is binnen de gemeente extra aandacht besteed, dit komt terug in paragraaf 2.4. Belangrijk is dat er een verbinding wordt gelegd tussen de bestaande sportlocaties binnen het Speelruimteplan en de nieuwe sportvisie. In de visiekaart 2016-2020¹¹ van de sportvisie wordt dit samengevat in de volgende ambitie:

- De ruimte in Leidschendam-Voorburg nodigt uit tot sporten en bewegen
  - Sportaccommodaties zijn van goede kwaliteit, worden goed onderhouden en zijn klaar voor gebruik.
  - De openbare ruimte van Leidschendam-Voorburg is zo ingericht dat bewegen de norm is.
  - Sportaccommodaties worden optimaal benut door sportclubs en maatschappelijke organisaties.

Tijdens de veldinventarisatie zijn openbare sportplekken in de woonomgeving meegenomen als speelplek. Het betreft hier trapveldjes, baskets of tafeltennistafels. Daarnaast kent de gemeente Leidschendam-Voorburg ook enkele breedtesportlocaties voor sportverenigingen. Hoewel breedtesport een belangrijke rol speelt in het bewegingspatroon van kinderen en volwassenen, is niet expliciet naar de breedtesportlocaties gekeken. De belangrijkste redenen hiervoor is dat de breedtesportlocaties niet openbaar toegankelijk zijn.

Jongeren

Een belangrijke doelgroep is die van 15 tot 19 jaar. Deze doelgroep wordt minder geassocieerd met *spelen* en in relatie tot speelplekken wordt vaak gesproken in negatieve termen over hangjongeren. De straat, het plein, het trapveldje maar in veel gevallen ook de speelplek fungeren hierbij als (in)formele ontmoetingsruimte. Het is daarom belangrijk om hierop in te spelen en deze ruimteclaim te faciliteren door de aanleg van voldoende en diverse plekken voor jongeren. Hierbij moet gelet worden op mogelijke overlast (afstand tot huizen), sociale veiligheid rondom de jongerenplek en voldoende afleiding, zitruimte of sportieve uitdaging.

Of het huidige aanbod voldoet aan de behoefte is lastig in te schatten en sterk afhankelijk van de karakteristieken van de lokale jongerencultuur. Het is belangrijk dat er informele én formele plekken zijn waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten, kunnen sporten en kunnen hangen. Bij veel kleine en versplinterde groepen is het belangrijk in te zetten op zo veel mogelijke plekken, met veel variatie in inrichtingen (sport, ontmoeting, zitten). Bij grotere groepen, die daardoor ook eerder overlast geven, is het belangrijk dat er voldoende multifunctionele plekken zijn op plaatsen waar minder kans is op overlast. Plaatsen waarnaar jongeren verwezen kunnen worden door bijvoorbeeld politie en ambulante jongerenwerkers. Vaak is het alsnog zo dat jongeren in de ogen van omwonenden overlast veroorzaken op locaties die daadwerkelijk voor hen zijn bestemd. Maar op basis van de gerechtvaardigde ruimteclaim, dient er tolerantie te zijn richting deze groep.

In de gemeente zijn verschillende JOP's (Jongeren Ontmoetings Plek) aanwezig. De gemeente is van mening dat de bestaande JOP's voorzien in een behoefte bij de jeugd. De overlast rond de JOP's is minimaal en de huidige JOP's kunnen blijven staan tot het einde van hun technische levensduur. De huidige JOP's zijn niet meer in nieuwstaat en hebben gebruikssporen van de jeugd. Bij het 'netjes' houden van de voorziening ligt er een gedeeltelijk verantwoordelijkheid bij de jongeren zelf. Bij het beheer en onderhoud vanuit de gemeente is de veiligheid van de voorziening het uitgangspunt. Er zijn signalen bekend van jeugd in de Heuvel en in 't Loo, dat zij een JOP op prijs zouden stellen. Om elkaar "droog" te kunnen ontmoeten, en niet in portieken of trappenhuizen te hoeven schuilen. De mening van de gemeente is dat er geen nieuwe JOP's moeten worden geplaatst: het beleid met de jeugd is erop gericht hen te activeren (sport en spel) en niet om het "hangen" te faciliteren. Bij de realisatie van dit doel, het activeren van de jongeren, spelen de buurtsportcoaches en het jongerenwerk een grote rol. Een voorbeeld van het creëren van een locatie met programma is de realisatie van de Krajicek Playground in de wijk Prinsenhof in 2016-2017.

¹¹ Visiekaart_Sport en Bewegen_Definitief; visie op sport en bewegen 2016-2020

1.7 TRENDS BINNEN SPEELRUIMTE

Naast de samenstelling van de bevolking, de omvang van de verschillende (relevante) doelgroepen voor speelruimte, is ook de verschijningsvorm van speelruimte zelf in ontwikkeling.

Informele speelruimte

De laatste jaren wordt steeds vaker gekeken naar de mogelijkheid om een formele speelplek om te vormen tot informele speelruimte. Deze trend wordt hoofdzakelijk ingegeven door bezuinigingen op het onderhouds- en vervangingsbudget. Informele speelruimte is niet exclusief en expliciet bedoeld om te spelen maar wel ingericht met bijvoorbeeld speelaanleidingen met een natuurlijk of juist stedelijk karakter. De omvorming van formele naar informele speelruimte wordt vaak toegepast op kleine speelplekjes in de buurt waar tijdens de aanleg van de woningen behoefte was aan veel plekjes voor de kleinste kinderen. Nu worden deze speelplekken veel minder intensief gebruikt. Dergelijke plekjes kunnen in veel variaties worden ingericht voor verschillende doelgroepen en onderscheidende speelwaarden bieden (fietsbaantjes, verkeerspleinen, knikkerpotjes, hinkelbanen, kruipbuizen, stapstenen) zonder dat daarbij forse investeringen nodig zijn. De meerwaarde van deze plekken is ook te herleiden uit de schijf van vijf voor buitenspelen (paragraaf 1.4).

Bewegingstuinen, buitenfitness en freerunning

Het aantal ouderen in Nederland stijgt al jaren fors. De behoefte om op latere leeftijd actief en in beweging te blijven is voor deze doelgroep in toenemende mate van toepassing. Deze trend is ook te zien in de ontwikkeling van beweegtuinten. Deze tuinen kunnen expliciet bedoeld zijn voor bewegingsoefeningen voor senioren, bijvoorbeeld in de vorm van zogenaamde Olga Commandeur-pleinen (het Johan Cruyff Court voor ouderen). Er is ook een ontwikkeling waarneembaar voor een jongere doelgroep; het buitenfitness en het free-runnen. Dit kan variëren van een trimbaan met fysiek uitdagende oefeningen of fitnessstoestellen speciaal ontwikkeld voor buitengebruik. Zeker voor de oudere jeugd, vanaf een jaar of 15 kunnen dergelijke fysiek uitdagende voorzieningen tot de verbeelding spreken en beweging onder deze doelgroep stimuleren. In de gemeente is aan de Dobbelaan één locatie ingericht met buiten-fitness toestellen.

Deze trend is ook ter sprake gekomen binnen de gemeenteraad: op 6 juli 2015 is de motie 'fitplaatsen voor senioren'¹² aangenomen. In deze motie wordt het college onder andere verzocht de wens naar deze plekken te onderzoeken en bij voldoende draagvlak twee parken aan te wijzen en in te richten. Bij een verzorgingstehuis in de wijk Essesteijn is reeds op kleine schaal een fitplaats voor senioren ingericht; deze locatie valt niet binnen het areaal van het speelruimteplan. Om multifunctioneel ruimtegebruik en ontmoeting te stimuleren, kan gekeken worden hoe bewegingsprogramma's en bijbehorende toestellen voor senioren kunnen worden geïntegreerd in de bestaande speel- en sportlocaties.

Natuurlijke speelplekken en groene schoolpleinen

Een ontwikkeling die al langer gaande is, is de opkomst van natuurlijke speelplekken en groene schoolpleinen. Natuurlijke speelplekken zijn de groene alternatieven voor de traditioneel ingerichte speelplek. Dit kan in combinatie met gangbare toestellen, maar evengoed in een meer ongestructureerde context. Zeker in steden met weinig bespeelbare natuur worden dergelijke speelconcepten omarmd en gekoesterd. Kinderen komen in contact met de natuur door ermee, maar ook zeker erin te ravotten. Vieze knieën krijgen moet daarin niet bezwaarlijk zijn. In de gemeente Leidschendam-Voorburg zijn een aantal natuurlijke speelplekken aanwezig, alleen zijn dit er volgens de Schijf van Vijf nog onvoldoende.

---

¹² Motie nr BIS 632 1381094

In de gemeente liggen verschillende schoolpleinen met een natuurlijke inrichting. Binnen de gemeenteraad is geconstateerd dat er ook een aantal schoolpleinen zijn die er ‘grauw bijliggen’. Daarom is er op 6 juli 2015 de motie ‘vergroening schoolpleinen’¹³ aangenomen, waarin het college wordt verzocht een actieplan op te stellen om in samenspraak en samenwerking met de scholen die daarin geïnteresseerd zijn te vergroenen en te voorzien van een moestuin functie. Ook dient hierbij aandacht te worden besteed aan het beheer na aanleg.

Dit onderwerp komt ook terug in de onderwijsvisie¹⁴. Deze visie telt een zestal speerpunten. Daarin is het volgende opgenomen over buitenruimte onder speerpunt 4 Onderwijshuisvesting:

- **Buitenruimte**
Naast het gebouw is de buitenruimte een belangrijk onderdeel van de school. We willen voldoende uitdagende buitenruimte hebben voor onze kinderen. Naast een groene uitstraling – waardering voor natuur en milieu – biedt de buitenruimte mogelijkheden tot bewegen voor kinderen.

De gemeente is thans bezig de visie te vertalen in een uitvoeringsagenda. Daarin staat ook de ambitie om “waar mogelijk groene speelplaatsen te realiseren voor scholen van het primair onderwijs”.

Zelfbouw

Het komt steeds meer voor dat bewoners eigen speelattributen in de openbare ruimte plaatsen. Hierbij kan gedacht worden aan losse objecten zoals trampolines, zandbakken, zwembadjes, speelgoed (bv. losse kunststof glijbanen), maar ook aan vaste, verankerde objecten, zoals boomhutten of speeltoestellen verkrijgbaar bij bouwmarkten. Vooralnog is het wettelijk in het WAS (Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen)¹⁵ bepaald dat een speeltoestel, wel of niet verankerd, geplaatst op openbaar toegankelijk terrein (dus uitgezonderd privéterrein) gecertificeerd moet zijn.

De losse speelelementen hebben doorgaans geen passend certificaat en voldoen dus niet aan het WAS. Deze objecten dienen verwijderd te worden, omdat de eigenaar van de grond (de gemeente) de veiligheid van deze objecten niet kan garanderen. Het zelfde geldt voor vaste, verankerde toestellen bestemd voor gebruik op privé terrein, zoals de toestellen te koop bij bouwmarkten. Ook deze speeltoestellen voldoen meestal niet aan het WAS.

Vaste, verankerde toestellen die door bewoners zelf zijn gebouwd kunnen in theorie worden gecertificeerd, indien zijn voldoen aan het WAS. Wanneer bewoners hulp hebben gezocht van een professional met kennis van veiligheid bij het ontwerp- en realisatieproces, kan een dergelijk toestel door een AKI (aangewezen keuringsinstantie) worden gecertificeerd. De gemeente kan hierin de rol spelen van informatieverstrekker: maak bewoners duidelijk wat de mogelijkheden zijn en hoe je tot een veilig en realiseerbaar plan kunt komen.

Beheer van speelplekken door bewoners

Van buurtbewoners in Nederland wordt steeds meer verwacht dat zij participeren in het onderhoud en beheer van de openbare ruimte, waaronder ook de formele speelplekken. Per gemeente verschillen hierin de mogelijkheden en ambities. Vaak wordt het zelf beheren en onderhouden van speelruimte ingegeven door bezuinigingen. Omdat de gemeente Leidschendam-Voorburg op dit moment geen bezuinigingsopgave heeft op het gebied van speel- en sportvoorzieningen, is het zelf moeten beheren van speelplekken door bewoners hier niet aan de orde. Indien bewoners het initiatief nemen, staat de gemeente open voor het gesprek.

¹³ Motie nr BIS 633 1381119

¹⁴ Visie op onderwijs in Leidschendam-Voorburg, september 2015

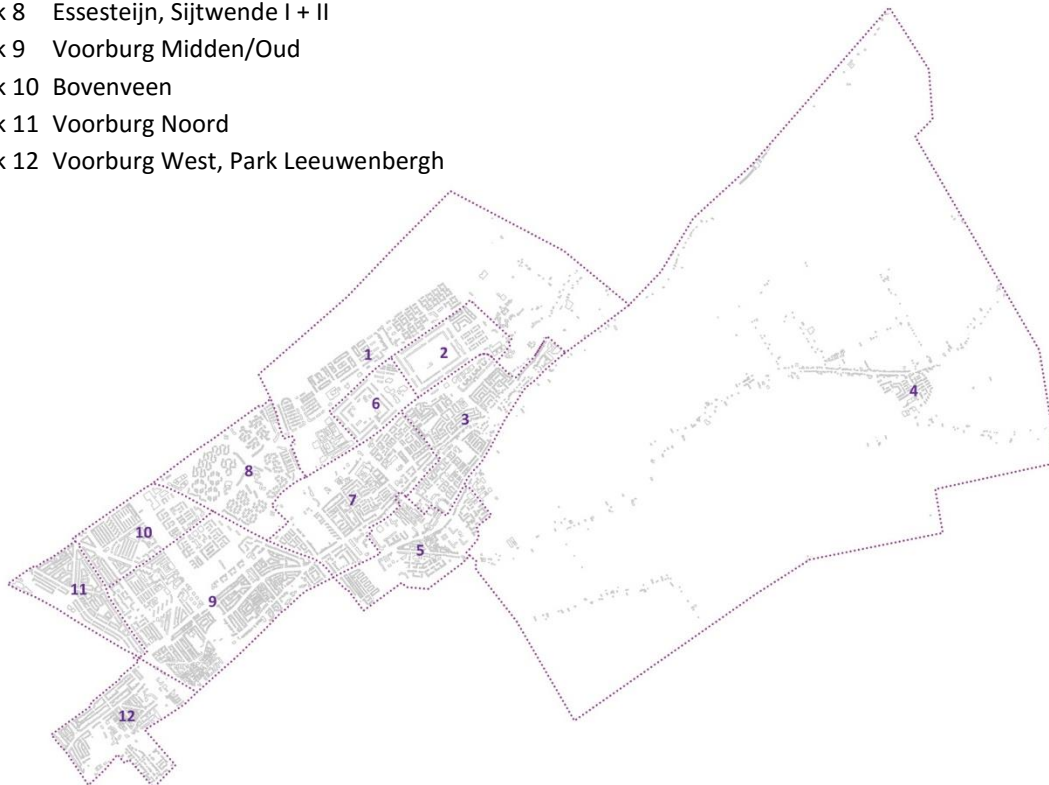
¹⁵ http://wetten.overheid.nl/BWBR0008223/geldigheidsdatum_03-01-2016/informatie

Hoofdstuk 2 - Analyse speelruimte

2.1 DEMOGRAFISCHE ONTWIKKELINGEN

Om een goed beeld te krijgen van de verdeling van de doelgroep over de gemeente, is gekeken naar de demografische gegevens van de gemeente Leidschendam-Voorburg. Hierbij is gebruik gemaakt van de volgende wijkindeling.

- Wijk 1 Leidschenhage, Park Veursehout, De Zijde, Duivenvoorde, Schakenbosch, buitengebied ten westen Vliet
- Wijk 2 Prinsenhof
- Wijk 3 't Lien, De Rietvink
- Wijk 4 Stompwijk, Landelijk Gebied ten oosten van de Vliet
- Wijk 5 Damcentrum, Klein Plaspoelpolder, Leidschendam-Zuid, Zeeheldenwijk
- Wijk 6 De Heuvel, Amstelwijk
- Wijk 7 Damsigt, Verzetsheldenwijk, Raadhuiskwartier, Sijtwende III en V
- Wijk 8 Essesteijn, Sijtwende I + II
- Wijk 9 Voorburg Midden/Oud
- Wijk 10 Bovenveen
- Wijk 11 Voorburg Noord
- Wijk 12 Voorburg West, Park Leeuwenbergh

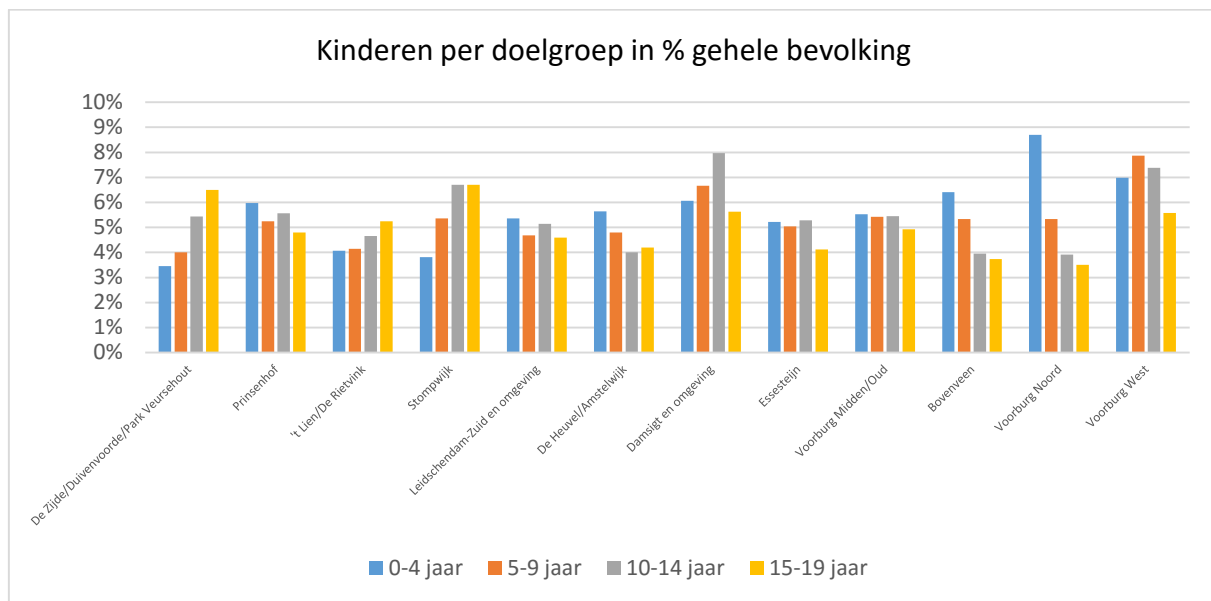
Afbeelding 8 - Wijkindeling gemeente Leidschendam-Voorburg

Huidige stand van zaken

In de gemeente Leidschendam-Voorburg wonen op het moment van schrijven 15.643 kinderen en jongeren binnen de leeftijdscategorie van 0 t/m 19 jaar. Dit is, uitgaande van een totale bevolking van 73.339, een percentage van 21,3%. Belangrijk is om te vermelden dat de gemeente Leidschendam-Voorburg is vergeleken met omliggende gemeentes een 'grijze gemeente' is; de doelgroep 65+ betreft in Leidschendam-Voorburg 22% van de inwoners, in de omliggende gemeentes is dit percentage veel lager: Delft (15%), Den Haag (14%), Leiden (14%) en Zoetermeer (16%) (www.cbs.nl). Steeds meer grootouders passen op hun kleinkinderen, waardoor de vraag naar speelruimte los wordt getrokken van alleen de aanwezige inwoners van 0 t/m 19 jaar.

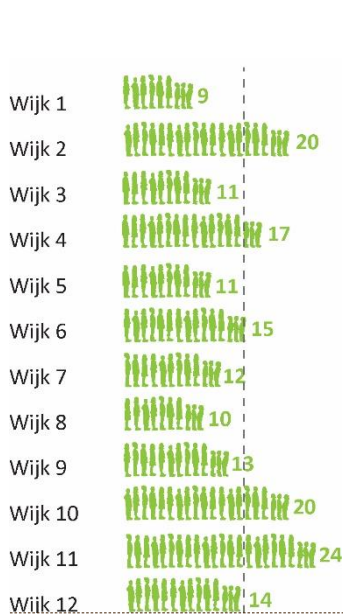

In onderstaande grafiek is de demografische opbouw en verhoudingen tussen de doelgroepen gevisualiseerd, waarin te zien is dat in de meeste wijken de verhoudingen tussen de verschillende doelgroepen elkaar niet veel ontlopen. Interessant hier is bijvoorbeeld dat de wijk Voorburg-Noord duidelijk aan het verjongen is.

Afbeelding 9 - Kinderen per doelgroep per buurt, als percentage van de gehele bevolking van de buurt.

De vraag naar speelruimte wordt beïnvloed door het aantal kinderen per wijk, de hoeveelheid beschikbare ruimte en de soort beschikbare ruimte. In afbeelding 10 is weergegeven dat in de wijken 2 (Prinsenhof), 10 (Bovenveen) en 11 (Voorburg Noord) de kinddichtheid boven het gemiddelde in de gemeente ligt. In figuur 6 is te zien dat deze wijken ook sterk verstedelijkt zijn, waardoor deze wijken extra aandacht verdienen.

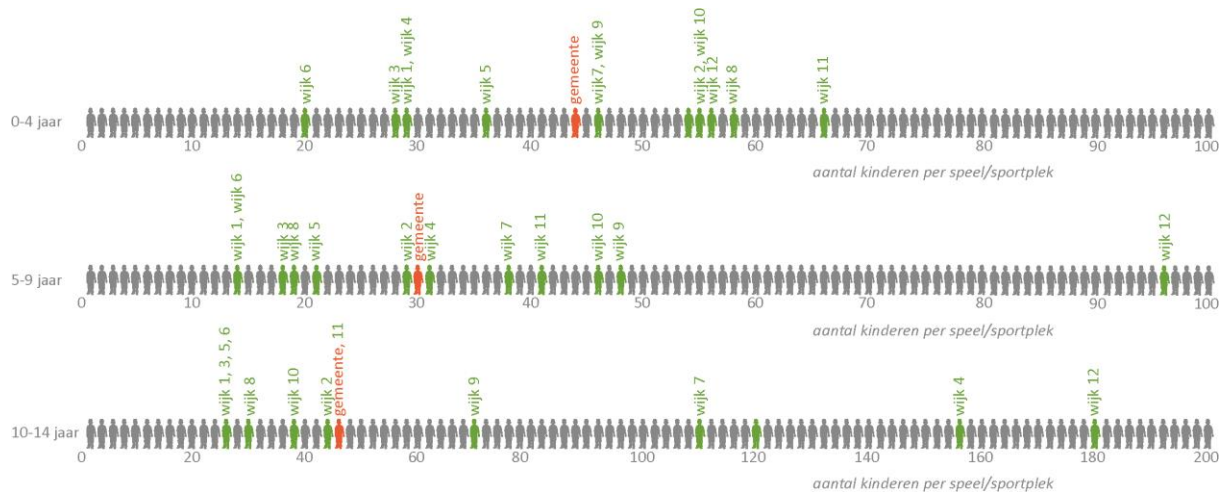

Afbeelding 10 - Kinddichtheid

Afbeelding 11 - Stedelijkheid (OAD: omgevingsadressendichtheid, www.cbs.nl)

De druk op de formele speelruimte is weer te geven door te kijken naar het aantal kinderen per doelgroep per speel/sportplek in de verschillende wijken. In de onderstaande figuur is weergegeven hoe de verschillende wijken zich verhouden tot het gemiddelde in de gemeente. Hoe dichter de wijken opeen staan hoe gelijkmatiger verdeeld. Uitschieters naar boven tonen een mogelijk tekort aan formele speelplekken, uitschieters naar beneden een mogelijk overschot. Belangrijk is om de uitschieters per doelgroep extra aandacht te geven. De doelgroep 15-19 jaar is niet in de onderstaande figuur weergegeven omdat deze doelgroep niet gebonden is aan wijkgrenzen.

Afbeelding 12 - Aantal kinderen per doelgroep per speelplek per wijk.

Demografische prognose

Naar verwachting zal de grijze druk (verhouding aantal ouderen op beroepsbevolking) in de huidige wijken in overeenstemming met de landelijke cijfers toenemen terwijl de groene druk (aantal jeugdigen op beroepsbevolking) in dezelfde wijken afneemt. Dit heeft tot gevolg dat de speelruimtebehoefte ook de komende periode aan verandering onderhevig zal zijn en in de toekomst een ander karakter zal krijgen. Het is raadzaam dit proces te blijven monitoren en met enige regelmaat een stand van zaken op te stellen wat betreft de demografische samenstelling per buurt.

In buurten waar geen natuurlijke aanwas is van jonge gezinnen zullen leeftijdsgroepen simpelweg 'doorschuiven'. In een buurt waar nu bijvoorbeeld veel 5 tot 9-jarigen wonen, wonen straks veel 10 tot 14-jarigen als er van onderuit geen nieuwe aanwas komt. Uiteindelijk leidt dit tot een situatie waarin de kinderen het ouderlijk huis verlaten en ouders langzamerhand de rol van grootouders vervullen. Een gezonde doorstroming in een buurt zorgt ervoor dat een gevarieerde leeftijdsopbouw ontstaat. In buurten waar de woningvoorraad en het voorzieningenniveau is ingericht voor (jonge) gezinnen maar waar ook ouderen gehuisvest kunnen worden is het aannemelijker dat een dergelijk doorstroming plaatsvindt dan in zeer eenzijdige wijken of wijken waar bijvoorbeeld basisscholen, speelplekjes en plantsoenen verdwijnen.

Adviezen zijn in dit rapport opgesteld aan de hand van de ruimtelijke situatie. Per wijk is gekeken naar de mogelijkheden, de wenselijke dekking en differentiatie binnen een wijk. Hierdoor ontstaat een algemeen dekkingsniveau dat ook in de toekomst in staat is om veranderingen in de vraag op te vangen. De huidige demografische situatie is daarnaast gelegd om te kijken of er zich grote conflicten zouden voordoen. Voor adviezen op korte termijn wordt uiteraard gekeken naar de huidige demografische samenstelling. Voor de latere termijn kan het raadzaam zijn het demografisch profiel te updaten om een gepaste accentverlegging te doen.

2.2 ANALYSE AANBOD

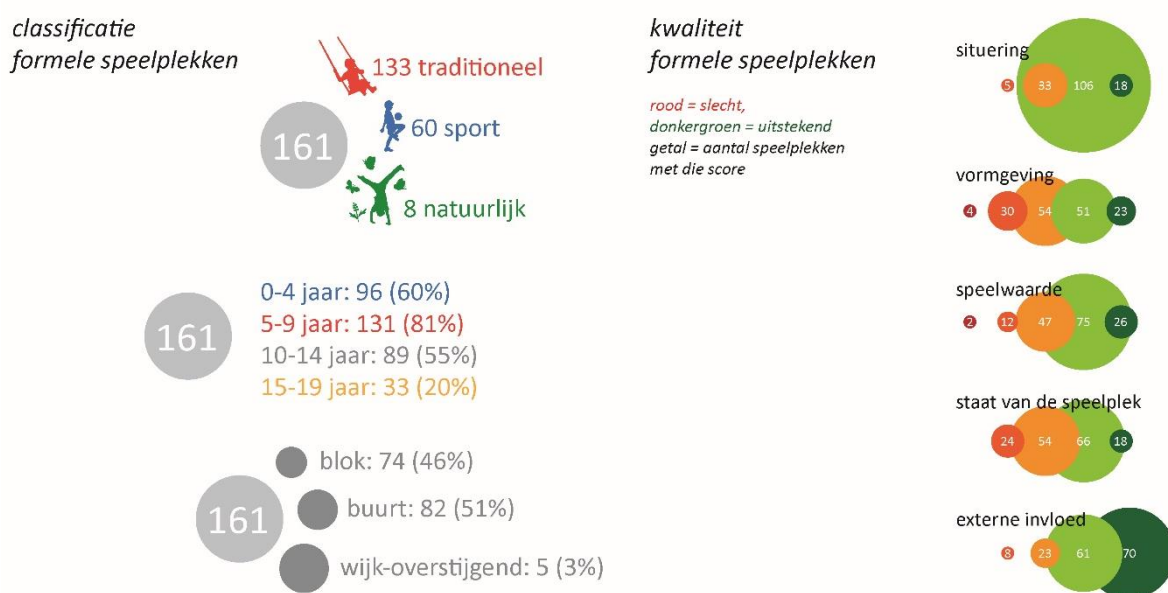
Veldinventarisatie

Om een goed beeld te krijgen van het huidige aanbod van de formele en informele speelruimte is een veldinventarisatie uitgevoerd in september/oktober 2015. Hierbij zijn alle speelplekken en wijken bezocht en in een Quicksan Speelruimte beoordeeld op de genoemde criteria voor formele en informele speelruimte zoals beschreven in hoofdstuk 1. Belangrijk aspect in de analyse van de vraag is de rol van barrières in de openbare ruimte. Tijdens de veldinventarisatie zijn deze barrières in kaart gebracht; het gaat hier om: spoorwegen, kanalen/watergangen, hoofdwegen (primair) en wegen (secundair). De barrières gelden vooral voor kinderen van 5-14 jaar. Jongere kinderen gaan niet zelfstandig op pad en oudere kinderen worden niet gebonden door dergelijke grenzen.

Formele speelruimte

In de gemeente liggen 161 formele speel/sportplekken, veelal evenredig verspreid over de 12 wijken. Een aantal locaties liggen op een schoolplein. Deze locaties zijn altijd openbaar toegankelijk en worden beheerd en onderhouden door de gemeente. Naar aanleiding van het Speelruimteplan 2005-2015 zijn hiervoor overeenkomsten aangegaan met Basisschool Essesteijn, De Wegwijzer (OBS Christina) en Basisschool De Zonnewijzer. De overige schoolpleinen worden beheerd en onderhouden door de scholen zelf. Allereerst zijn er verschillende pleinen die zijn afgesloten en alleen onder schooltijd toegankelijk zijn voor kinderen van de bewuste school. Ook zijn een aantal semi-openbare schoolpleinen; deze schoolpleinen na schooltijd open wanneer er nog leraren in het gebouw aanwezig zijn en zijn 's avonds en in het weekend afgesloten. Als laatste zijn er ook schoolpleinen die altijd toegankelijk zijn. Omdat deze pleinen niet in beheer zijn bij de gemeente, worden deze ook niet meegenomen in de analyse van het speelruimteaanbod: de gemeente heeft geen invloed op de inrichting en kan dus niet zondermeer uitgaan van de beschikbaarheid van deze formele speelruimte.

De 161 formele speel/sportplekken zijn beoordeeld in kwaliteit en geclassificeerd in stijl van inrichting, doelgroep en soort. Op die manier is er (per wijk) een beeld gevormd van de diversiteit. De resultaten van deze Quicksan Formele Speelruimte is weergegeven in onderstaande figuur (voor meer detailinformatie, zie het fotoboek speelruimte, bijlage 2). Globale conclusie is dat de kwaliteit van de formele speelruimte in de gemeente Leidschendam-Voorburg van goede kwaliteit is.

Afbeelding 13 - Resultaten Quicksan Formele Speelruimte

Informele speelruimte

De kwantiteit en kwaliteit van de informele speelruimte verschilt per wijk en kern. Bij een goede informele bespeelbaarheid is de behoefte aan formele speelplekken lager. Buurten die slecht scoren hebben goede formele speelplekken nodig of aanpassingen in de openbare ruimte.

Kijkend naar de scores in tabel 2, is te concluderen dat (bijna) in de gehele gemeente voldoende openbaar groen is om in te spelen. Alleen in Stompwijk is deze score laag. Hoewel hier veel buitengebied is, zijn de mogelijkheden om in het groen te ravotten beperkt voor de jongere doelgroep(en). In Leidschendam is het beter spelen op straat (verharding) dan in Voorburg, wat te wijten is aan de toegepaste bouwtypologieën in de twee kernen. Verder is er veel water in de gemeente aanwezig, maar zou dit meer bij spel betrokken kunnen worden. In het straatbeeld zijn weinig informele speelaanleidingen te vinden. Als laatste is de speelruimte in de verschillende wijken over het algemeen de speelruimte goed te bereiken (barrières).

wijk	groen	verharding	water	speelaanleiding	barrières
1 Duivenvoorde	+	o	+	--	+
2 Prinsenhof	+	+	+	o	+
3 De Rietvink, 't Lien	+	++	+	o	+
4 Stompwijk	-	o	-	+	+
5 Leidschendam Zuid e.o	o	+	o	-	+
6 De Heuvel, Amstelveen	+	+	o	o	+
7 Damsigt e.o.	+	+	o	-	o
8 Essesteijn	++	+	o	o	++
9 Voorburg Midden, Voorburg Oud	+	o	o	-	+
10 Bovenveen	+	o	o	-	+
11 Voorburg Noord	+	-	--	-	+
12 Voorburg West	+	o	o	-	o

Tabel 2 – Resultaten Quickscan Informele Speelruimte

2.3 ANALYSE VRAAG

De gemeente heeft als uitgangspunt haar inwoners te betrekken bij de inrichting van speelruimte. De behoefte naar speelruimte is daarom door middel van verschillende vormen van participatie onderzocht.

Parallel aan de veldinventarisatie zijn wijkwandelingen gehouden. Met een playteam van 11 basisscholen bestaande uit kinderen wonend in de buurt van de school zijn wijkwandelingen of een speelruimtevergadering gehouden. Tijdens deze bijeenkomsten is met kinderen gepraat over hoe zij buitenspelen in hun buurt. Door middel van een gesprek met de buurtsportcoaches zijn de wensen van de jongeren in kaart gebracht. In de Leidschendam-Voorburg zijn vier buurtsportcoaches aangesteld, die met de doelgroep van 15-19 jaar het gesprek aangaan en zich sterk maken voor een passend aanbod. Deze buurtsportcoaches richten zich op 4 aandachtswijken (De Heuvel, Prinsenhof, Bovenveen en Voorburg Noord). Een belangrijk item voor de coaches is het beschikbaar hebben van complete en multifunctionele plekken om een programma aan te kunnen bieden. Zo kunnen activiteiten worden georganiseerd om op een positieve manier overlast tegen te gaan.

Afbeelding 15 - Wijkwandeling met Basisschool de Vliethorst samen met Wethouder Stemerding

Ook is er een online vragenlijst opgesteld welke in te vullen was door kinderen en volwassenen. Via deze vragenlijst is zowel algemene informatie over buitenspelen verkregen, als specifieke informatie per wijk. Op basis van de verkregen informatie uit de veldinventarisatie en de verschillende vormen van participatie zoals hierboven beschreven is een concept-visie opgesteld. Deze nieuwe visie is in concept gepresenteerd aan bewoners tijdens 7 bewonersavonden.

Via deze verschillende kanalen is informatie ingewonnen welke relevant is voor de gehele gemeente en informatie gespecificeerd per wijk. Algemene resultaten zijn terug te vinden in bijlage 3, specifieke informatie per wijk komt terug in de visie per wijk bijlage 4.

2.4 RELEVANTE ONTWIKKELINGEN

Structuurvisie Ruimte voor Wensen 2040

In dit document wordt de ruimtelijke toekomstvisie voor de gemeente geschetst tot het jaar 2040. Het doel is om de gemeente te positioneren als 'aantrekkelijke groene duurzame woon-werkstad'. In het plan wordt onder andere aangegeven dat het migratiesaldo van de leeftijdsgroep 25 tot 45 is al jaren negatief is. 'Een gemeente binnen de dynamische metropoolregio Rotterdam-Den Haag met een grote diversiteit aan woon- en werkmilieus biedt kansen om juist deze groep aan te trekken en vast te houden. Daar komt bij dat de omvang van de beroepsbevolking de komende jaren niet meer toeneemt of zelfs zal afnemen. Met een sterke positionering binnen de regio wil de gemeente Leidschendam-Voorburg gezinnen met kinderen en hoogopgeleide kenniswerkers aantrekken. De nieuwe instroom is gewenst voor een gezonde en evenwichtige ontwikkeling van de gemeente.'

- Binnen deze visie is onder de ambitie en visie voor stedelijk gebied het doel 'Versterking groene woonstad' omschreven. 'Wij hebben de ambitie om een groei van maximaal 5% van de bevolking te faciliteren en 80% van de (woning) bouwopgave binnenstedelijk te realiseren onder voorwaarde dat dit niet ten koste gaat van het groene karakter van de stad en de bestaande groene woonmilieus. De bouwopgave wordt gerealiseerd binnen de bestaande wijken, kerncentra, rondom stationslocaties en in de Duivenvoordecorridor aan de stadsrand. Het verbeteren van de aantrekkelijke groene woonstad is de leidraad voor de verbetering en uitbreiding van de woonmilieus. De bestaande kwaliteiten en diversiteiten in woonmilieus vormen het vertrekpunt bij intensivering van het ruimtelijk programma. De gemeente streeft naar een diversiteit in woonmilieus en een onderscheidend woonklimaat in de regio aansluitend op de positionering en de woningbehoefte en woningmarkt.'

Het realiseren en onderhouden van aantrekkelijke (groene) speel- en sportruimte kan voor deze ambitie een belangrijk rol spelen.

Water- en rioleringsplan Leidschendam-Voorburg, November 2015

In dit plan wordt de visie op de hele waterketen beschreven ten behoeve van verdere verduurzaming van het watersysteem. Voor het Speelruimteplan zijn een aantal onderwerpen relevant.

- Het 'Scheiden schoon en vuil water door afkoppelen verhard oppervlak' maakt deel uit van de strategie voor de planperiode 2016-2021. Bij de keuze voor afkoppelen geldt als randvoorwaarde dat het oppervlaktewatersysteem voldoende ruimte heeft om de extra afvoer te bergen en af te voeren, hiervoor wordt afstemming gezocht met het waterschap. Mogelijk zijn aanvullende maatregelen nodig om risico's op water - overlast vanuit het oppervlaktewater niet te laten toenemen. De gemeente streeft per wijk (waar mogelijk) naar een groene inrichting, minder verharding, ontharden en het toepassen van infiltratievoorzieningen. Ook de aanleg van wadi's of overstroombare oevers zijn mogelijkheden om water vertraagd af te voeren en piekwaterstanden in het oppervlaktewater te verlagen.
- Bij de beschrijving van het watersysteem (bijlage V, Water- en rioleringsplan) wordt aangegeven dat het waterbeheer creatief moet zijn. 'Creatief waterbeheer betekent ruimte voor avontuur en oog voor parels. (...) Maar het is de bedoeling ook nieuwe parels te creëren door water meer zichtbaar, beleefbaar en avontuurlijk te maken, bijvoorbeeld door het aanleggen van prominent aanwezige vegetatiedaken en waterspeeltuinen.' Er wordt onder andere gesteld: 'Water moet je beleven'. 'Van de zone langs het spoor maken we een bijzonder leefgebied voor planten en dieren en een avontuurlijk verblijfgebied voor de inwoners van de stad. Op sommige plekken is vernatting mogelijk. Daar mogen meer moerasachtige gebiedjes komen, een bredere watergang, plekken om te vissen en met schepnetjes in de weer te zijn, hutten

te bouwen en te wandelen. Het mag een plek worden waar vissen, amfibieën en watervogels zich thuis voelen. In de Prinsenhof is een waterspeelplek waar we regenwater vanaf de verharding via goten en stuwtdjes naar nieuwe waterpartij leiden. In de Leidschendammerhout mag je vieze voeten krijgen. Bij de slootjes kun je kijken naar kikkers en libellen en met je schepnet kun je vissen uit het water halen.'

- Bij de beschrijving van het watersysteem (bijlage V, water- en rioleringsplan) wordt ook aangegeven water het karakter van wijken kan versterken. 'Daarvoor is een nieuwe manier van inrichten nodig, bijvoorbeeld door te werken met bruggen in plaats van duikers, met natuurlijke oevers in plaats van beschoeiing, maar ook door het aanleggen van harde stenen kades of steigertjes en terrassen op plaatsen waar het stadsbeeld daarom vraagt. Met de kindvriendelijkheid en veiligheid van maatregelen wordt bij de uitvoering rekening gehouden. De waterschappen hebben richtlijnen en advies voor inrichting van bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers. Er wordt verder ingegaan op de 'potentie van water'. 'Water kan op veel terreinen iets betekenen, bijvoorbeeld op het gebied van ontspanning en recreatie. Water dicht bij huis zorgt dat mensen langs het water kunnen wandelen, varen, vissen en schaatsen. Daarom gaan we wandelpaden langs het water aanleggen met af en toe een extra brug en bruggen in plaats van duikers zodat je in je bootje of schaatsend je omgeving vanaf het water kunt verkennen.' Per wijk worden ingrepen beschreven die invloed hebben op de bespeelbaarheid van de openbare (informele speel) ruimte.

Nieuwbouwprojecten

In de komende 10 jaar staan er diverse nieuwbouwprojecten op stapel. Hieronder worden vier projecten genoemd waarbij aandacht aan de vraag naar (extra) speel/sportruimte belangrijk is. Bij realisatie van woningbouw moet worden bekeken of de aanwezige speelruimte in de buurt voldoende is. Indien nodig, zal er extra speelruimte moeten worden gerealiseerd.

- Schakenbosch, Leidschendam
Op termijn zal in hier woningbouw worden gerealiseerd. Op dit moment wordt besproken of in de bestaande gebouwen op terrein een tijdelijk AZC kan worden gevestigd. Het voorstel aan het COA is te starten met een AZC voor 200 personen, voor een periode van 5 jaar. Een doorgroei naar 400 bewoners in 2016 is mogelijk als aan randvoorwaarden op het gebied van veiligheid, communicatie, onderwijs en dagbesteding wordt voldaan. Bij de realisatie van een AZC moet bekeken worden of hier tijdelijke speelruimte kan worden gerealiseerd, mogelijk met een natuurlijk karakter. Deze speelruimte kan ook als aanvulling dienen op de speelruimte in de wijk Prinsenhof (laagbouw), indien deze goed bereikbaar is.
- CBS-terrein, Voorburg
De werklocatie van het oude CBS-kantoor wordt veranderd in een woongebied. Uitgangspunt is een duurzame, toekomstgerichte, kindvriendelijke woonwijk. Op dit terrein is het streven ongeveer 200 woningen en appartementen te realiseren. Het gebied ligt direct naast het Loo-park. Hierdoor ontstaat een kindvriendelijke woonwijk met een groene uitstraling. Het plan bevat zowel eengezinswoningen (met een grote tuin of terras) als appartementen. Het streven is in 2017 met de woonwijk klaar te zijn.
- Parnashofweg, Leidschendam
Op het moment van schrijven wordt een onderzoek uitgevoerd naar de haalbaarheid van de herontwikkeling van het bedrijventerrein aan de Parnashofweg/Veursestraatweg te Leidschendam naar een woningbouwlocatie.
- Klein plaspoelpolder, Leidschendam
Klein Plaspoelpolder krijgt in het nieuwe plan een groene omgeving met veel water, waar men kan wonen en op plaatsen waar dat passend is ook kan werken.

2.5 CONCLUSIE VRAAG EN AANBOD SPEELRUIMTE

In de onderstaande tabel is alle input van de analyse samengevoegd in één overzicht, concluderend met een actie te nemen in de visie. Deze acties zijn uitgewerkt in bijlage 4.

	speelvraag	informeel		formeel			actie
	demografie vs stedelijkheid	aanbod	kwaliteit	dekking	kwaliteit	diversiteit, aandacht aan:	
1 Duivenvoorde	laag	goed	+	evenredig verdeeld	+	natuur / plein	verbeteren diversiteit
2 Prinsenhof	hoog	goed	+	overschot	+	natuur / plein	verbeteren diversiteit
3 De Rietvink, 't Lien	laag	goed	+	overschot	+	natuur / plein	verbeteren diversiteit
4 Stompwijk	laag	voldoende	o	minimaal	+	natuur / plein	verbeteren diversiteit en dekking
5 Leidschendam Zuid e.o	gemiddeld	goed	+	evenredig verdeeld	+	natuur / plein	verbeteren diversiteit
6 De Heuvel, Amstelwijk	gemiddeld	goed	+	evenredig verdeeld	+	natuur / plein / sport	verbeteren diversiteit
7 Damsigt e.o.	hoog	goed	+	tekort	+	natuur / plein	verbeteren diversiteit en dekking
8 Essesteijn	gemiddeld	goed	++	ongelijk verdeeld	+	natuur / plein	verbeteren diversiteit en dekking
9 Voorburg Midden & Oud	hoog	voldoende	+	tekort	+	natuur / plein / sport	verbeteren diversiteit en dekking
10 Bovenveen	hoog	voldoende	+	ongelijk verdeeld	+	natuur / plein	verbeteren diversiteit en dekking
11 Voorburg Noord	zeer hoog	voldoende	o	evenredig verdeeld	+	natuur / plein	verbeteren diversiteit
12 Voorburg West	hoog	voldoende	o	tekort	+	natuur / plein	verbeteren diversiteit en dekking

Tabel 4 – Overzicht resultaten analyse speelruimte Leidschendam Voorburg per wijk.

Hoofdstuk 3 – Visie op speelruimte in Leidschendam-Voorburg

De kwaliteit van zowel de formele als de informele speelruimte moet dusdanig hoog zijn dat deze uitnodigt tot spel en ontmoeting van gebruikers. Hiertoe zijn op basis van de uitgangspunten voor speelruimte (hoofdstuk 1) en de analyse (hoofdstuk 2) één doelstelling en 3 ambities opgesteld. Dit doel en deze ambities worden in paragraaf 3.2 verwerkt in richtlijnen waaraan de speelruimte in de gemeente zou moeten voldoen. Deze richtlijnen worden vervolgens toegepast op de 12 wijken, wat resulteert in aanbevelingen per wijk (bijlage 4).

In de uitgangspunten voor speelruimte (hoofdstuk 1) wordt niet verwezen naar uniforme normen, maar wordt het belang benadrukt van de spreiding en diversiteit van de speelruimte in de woonomgeving en de (on)mogelijkheden die samenhangen met de ruimtelijke context. Hierdoor ontstaat geen uniform, concreet maar ook star beleidsplan dat voor de hele gemeente geldt, maar een visiedocument waarin ruimte wordt geboden om maatwerk te bieden op specifieke opgaven op wijk- of buurtniveau. Op gemeentelijk niveau volstaan daarbij hoofdlijnen en ambities voor de kwaliteit van het speelruimteaanbod.

3.1 DOELSTELLING EN AMBITIES

De doelstelling van het Speelruimteplan voor de komende 10 jaar zal de volgende zijn:

Het waarborgen van goede en voldoende formele en informele speel- en sportmogelijkheden in de openbare ruimte.

Deze doelstelling is gebaseerd op die van het huidige Speelruimteplan 2005-2015, welke luidde: 'het waarborgen van goede en voldoende formele en informele speelmogelijkheden voor de jeugd in de openbare ruimte'. De toevoeging 'voor de jeugd' wordt verwijderd en het woord sport wordt toegevoegd. Hoewel dit plan zich hoofdzakelijk richt op de doelgroep 0 t/m 19 jaar, streeft de gemeente ernaar de speel- en sportmogelijkheden aantrekkelijk te maken voor alle inwoners van Leidschendam, Voorburg en Stompwijk.

1. Zorgen voor volledige dekking speel/sportplekken

Het is belangrijk dat er in de gehele gemeente voldoende speel- en sportruimte wordt aangeboden voor alle leeftijden. Er wordt dus niet alleen gekeken naar de inhoudelijke kwaliteit, maar ook naar de verdeling: de dekking van het aanbod van speel- en sportruimte. De gemeente streeft ernaar dat er in Leidschendam, Voorburg en Stompwijk een volledige dekking aanwezig is.

2. Meer diversiteit binnen de reeds aanwezige sportlocaties

In de gemeente zijn voldoende sportlocaties aanwezig, maar sluiten die wel aan op de wensen van de gebruikers? De gemeente wil in overleg met de gebruikers een aantal van de huidige sportplekken een nieuwe impuls geven door de inrichting te vernieuwen of aan te vullen. Op die manier worden verschillende locaties niet alleen geschikt voor kinderen en jongeren, maar voor alle inwoners van de gemeente. Dit sluit aan bij de missie van de sportvisie 2016-2020: Leidschendam-Voorburg is dé sport- en bewegegemeente van Nederland¹⁶.

3. Meer diversiteit in aanbod: vergroenen van speelruimte

De gemeente wil de kinderen en jongeren meer diversiteit in aanbod van speelruimte aanbieden. Om het bestaande aanbod van voornamelijk sport en traditioneel spel te verbreden, zullen er verschillende bestaande locaties op termijn ingericht worden als natuurlijke avontuurlijke ravotplekken. Dit sluit aan op de visie om het groene imago van de gemeente te versterken¹⁷ en om door meer vergroening en minder verharding wateroverlast tegen te gaan¹⁸.

¹⁶ Visiekaart_Sport en Bewegen_Definitief; visie op sport en bewegen 2016-2020

¹⁷ Structuurvisie Ruimte voor Wensen 2040, Herijking 2012

¹⁸ Water- en rioleringsplan Leidschendam-Voorburg, November 2015

3.2 RICHTLIJNEN SPEELRUIMTEPLAN

Richtlijn 1

Het gehele woonoppervlak (excl buitengebied) van de gemeente wordt gedekt door speel- en sportplekken.

- De formele speelplekken voor 5-9 jaar en de formele sport en speelplekken voor 10-14 jaar liggen geografisch gelijkmatig verdeeld over de gemeente: hierbij is de spreiding en dekking het uitgangspunt, het kinderaantal is ondergeschikt. Een volledige dekking voor sportplekken voor de leeftijdscategorie van 5-9 jaar is niet nodig, omdat zij voor sporten niet altijd een formele sportplek nodig hebben. Een volledige dekking kan worden bereikt door:
  - Nieuwe speel/sportplekken aan te leggen
  - De doelgroep van een bestaande sport/speelplek uit te breiden of aan te passen.
- Kinderen in de leeftijdscategorie van 0-4 jaar maken niet zelfstandig gebruik van formele speelruimte, het is dan ook niet nodig formele speelplekken specifiek en alleen voor deze doelgroep aan te leggen. Indien speelruimte voor 0-4 jaar gewenst wordt door bewoners, kan formele speelruimte voor deze doelgroep worden toegevoegd aan een formele speelplek voor 5-9 jaar.
- Voor de oudste leeftijdscategorie 15-19 ligt er in iedere wijk ten minste één sport/ontmoetingsplek, waar het mogelijk is een programma te starten. Bij deze locaties wordt uitgegaan van een dekkingsgebied met een radius van 1 km.

Richtlijn 2

In Leidschendam-Voorburg is kwalitatief goede speelruimte aanwezig.

- De formele speelruimte is veilig en voldoet aan de wettelijke eisen zoals voorgeschreven staat in de WAS¹⁹.
- Per wijk dient een gedifferentieerd aanbod van speelruimten aanwezig te zijn volgens de zogenaamde 'Schijf van Vijf' voor buitenspelen.
  - Meer diversiteit binnen de reeds aanwezige sportlocaties. De inrichting dient beter aan te sluiten op de wensen van de gebruikers. Verschillende centrale bestaande sportplekken zullen een impuls krijgen door de inrichten aan te passen of aan te vullen. De voorkeur gaat uit naar meervoudig ruimtegebruik van een locatie; in inhoud (verschillende sporten) en in doelgroep (verschillende leeftijdscategorieën).
  - Meer diversiteit in aanbod: vergroenen van speelruimte. Verschillende bestaande traditionele speelplekken zullen volgens de vervangingsplanning worden heringericht met een groen karakter.
- Soorten formele speelplekken:
  - **Blokplek:** er worden geen extra blokplekken voor 0-4 jaar aangelegd. Speelfuncties voor 0-4 jaar worden toegevoegd aan locaties voor 5-9 jaar. Blokplekken worden aangelegd ter ondersteuning van buurt- en wijk-overstijgende plekken.
  - **Buurtplek:** op een buurtplek wordt altijd een brede doelgroep bedient (0-9 jaar of 5-14 jaar).
  - **Wijk-overstijgende plek:** Per wijk dient tenminste 1 wijk-overstijgende plek aanwezig te zijn waar de gehele wijk en omliggende wijken gebruik van kan maken. Bij inrichting van een dergelijke plek dient gekeken te worden naar een aanvullende inrichting op de reeds bestaande wijk-overstijgende plekken.

¹⁹ Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen, wetten.overheid.nl

- Speelruimte dient uitnodigend te zijn en niet onttrokken te worden aan de overige openbare ruimte. Formele speelplekken hoeven daarom ook niet per definitie begrenst te worden door hekwerken of hagen, tenzij de veiligheidssituatie ter plekke hierom vraagt.
- Kinderen zowel jong als oud leggen een claim op de openbare ruimte. Maatregelen moeten genomen worden om onnodige (geluids)overlast te beperken door bijvoorbeeld in te zetten op geluidsarme ballenvangers, anderzijds is de claim op de ruimte voor spelen en sporten gerechtvaardigd en is een tolerante houding, ook bij mogelijke overlast, nodig. Het geluid van spelende kinderen is geen reden om een speelplek te verwijderen. Wel kan ingezet worden op kleine aanpassingen of bebording.
- Bij de inrichting van speelplekken dient op strategische locaties gekeken te worden naar wenselijke aanpassingen of toevoegingen voor bijzondere doelgroepen. Het verdient voorkeur om plekken voor bijzondere doelgroepen altijd te integreren in de bestaande speelruimte.
- Om kwalitatieve speelruimte in stand te houden wordt omwille van het beheer bij voorkeur gebruik gemaakt van vaste ondergronden en duurzame materialen. Omwille van de gewenste diversiteit, bestaande context of wensen van bewoners kan hiervan afgeweken worden. Zandbakken worden niet in beheer van de gemeente opgenomen.

Richtlijn 3

De beschikbare financiële middelen zijn kaderstellend

Vast onderhoudsbudget formele speelruimte per jaar: € 101.600,-

- Het budget bestaat uit: uitbesteed werk: €86.400,- en bouwmaterialen: € 15.200,-
- De speelruimte is duurzaam en aantrekkelijk, het onderhoudsniveau sluit hierop aan.

Vast vervangingsbudget formele speelruimte per jaar: € 420.000,-

- Dit budget dient voor het jaarlijks vervangen van toestellen en ondergronden. Het vervangingsbedrag is inclusief 15% VAT kosten.
- Hekwerken (excl. ballenvangers en sportkooien), afvalbakken, bankjes en bebording vallen buiten dit budget.
- De gehanteerde afschrijvingstermijn van formele speelruimte bij nieuw aan te leggen of heringerichte speelplekken is 12 jaar. Bij het inrichtingsproces dient hier met het ontwerp en de materialisatie rekening mee te worden gehouden.

Richtlijn 4

Bewoners dienen te worden betrokken bij beslissingen tot het aanpassen van de speelruimte door middel van participatietrajecten.

- Omwonenden worden altijd betrokken bij de (her)inrichting van speelruimte: de gemeente is continu op zoek naar de meest effectieve en innovatieve manieren om bewoners bij het ontwerpproces te betrekken.
- Uitgangspunten gemeente bij verschillende soorten bewonersinitiatieven:
  - Wanneer er een verzoek voor herinrichting van bestaande speel/sportplek binnenkomt, wordt bekeken of dit verzoek past binnen de ambities van het speelruimteplan en binnen de vervangingsplanning. Indien dit niet het geval is, wordt niet aan het verzoek voldaan.
  - Wanneer er een verzoek voor realisatie van extra speelruimte binnenkomt wordt allereerst bekeken of dit verzoek past binnen de ambities van het speelruimteplan; is er geadviseerd nieuwe speelruimte aan te leggen? Daarnaast dient er voor realisatie ruimte te zijn binnen het bestaande budget. Indien dit niet het geval is, wordt niet aan het verzoek voldaan.
  - Wanneer er een verzoek voor extra speelruimte in de vorm van zelfbouw binnenkomt, dient eerst te worden bekeken of dit verzoek betrekking heeft op een bestaande locatie of op een nieuwe locatie (zie bovenstaande twee punten). Wanneer er ruimte is voor zelfbouw, geeft de gemeente duidelijke kaders aan voor ontwerp en aanleg om de veiligheid en speelwaarde te kunnen waarborgen. De gemeente dient ten allen tijde gedurende het gehele proces te worden door de initiatiefnemer.
  - Wanneer er een verzoek voor zelfbeheer van een formele speelplekken binnenkomt gaat de gemeente het gesprek aan om te kijken wat de mogelijkheden zijn.
  - Braakliggende terreinen of toekomstige bouw kavels waar de gemeente eigenaar van is, kunnen bij een verzoek vanuit de buurt ingezet worden als tijdelijke speelruimte. Het uitgangspunt hierbij is een simpele inrichting met speelaanleidingen en eventueel hergebruik van toestellen die opgeslagen liggen. Dit vanwege de kosten en het tijdelijke karakter. De kosten moeten opwegen tegen de duur van de beschikbaarheid van het terrein.
- De gemeente heeft de indruk dat niet alle inwoners het aanbod van speel- en sportplekken bij hen in de buurt of wijk (en daarbuiten) kennen. De gemeente wil bekendheid geven door het aanbod van speel- en sportruimte weer te geven via bijvoorbeeld de website van de gemeente en/of een app: de juiste manier moet nog worden onderzocht. Door bekendheid te geven worden bewoners aangezet tot gebruik van de sport- en speelplekken: 'zien bewegen doet bewegen'

Richtlijn 5

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dient speelruimte een vast onderdeel te zijn van het ruimtelijk kader.

- Er dient aandacht te worden besteed aan zowel formele als informele speelruimte.
- De speelruimte dient ingericht te worden volgens de bovenstaande richtlijnen.
- Wanneer er bij ontwikkellocaties voor woningbouw openbare ruimte wordt gerealiseerd met daarbij formele speelruimte, dan is dit areaaluitbreiding. Voor de vervanging van deze voorzieningen is extra investeringskrediet nodig in het meerjareninvesteringsplan.

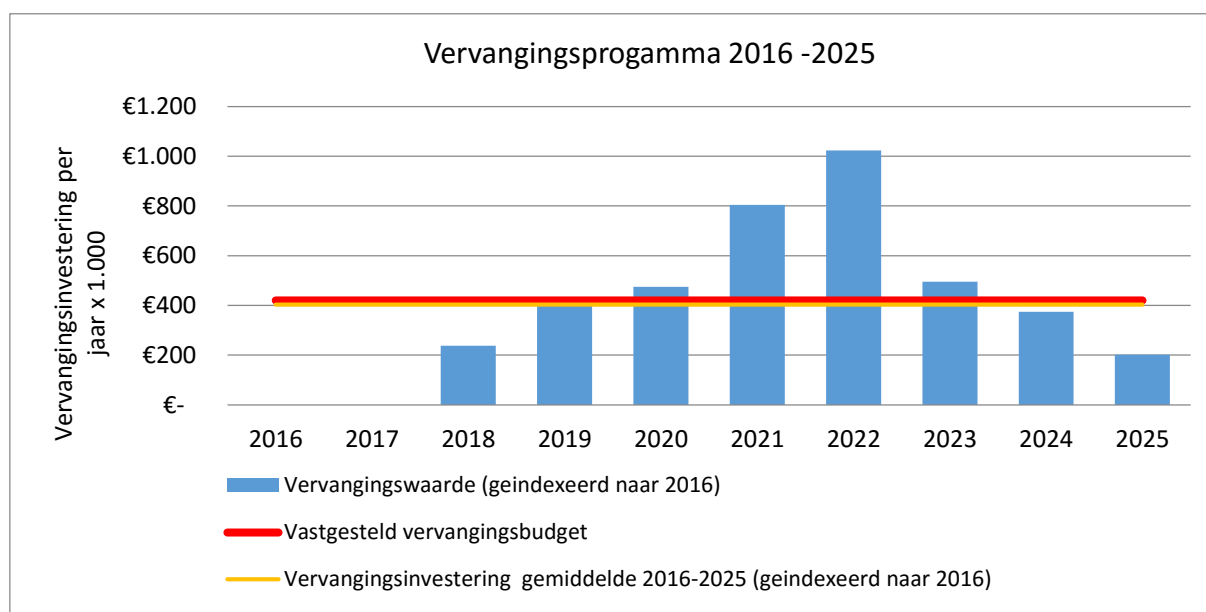
3.3 FINANCIËN

De gemeente maakt gebruik van een online beheersysteem. In dit systeem worden de vervangingskosten en onderhoudskosten per toestel en per locatie weergegeven. Om een reëel beeld te kunnen geven, is de vervangingswaarde (aanschafwaarde ten tijde van aankoop) van de speeltoestellen en bijbehorende (valdempende) ondergronden geïndexeerd met een percentage van 2,5% per jaar, doorgerekend tot 2016.

Huidige situatie

Op dit moment liggen er in de gemeente 159 formele speelplekken en staan er 2 locaties in de planning om te worden gerealiseerd (plan Damcentrum). De bestaande 159 formele speelplekken hebben een gezamenlijke waarde van € 4.999.829 (geïndexeerd naar 2016). Dit betekent dat een formele speel/sportlocatie een gemiddelde waarde heeft van € 31.445.

Er is gekeken naar de vervangingsplanning om het huidige areaal voor de komende 10 jaar in stand te houden. Het beheersysteem geeft per locatie een gemiddeld vervangjaar aan. In de onderstaande grafiek is per jaar de benodigde totale vervangingsinvestering weergegeven. In deze grafiek wordt ook de benodigde gemiddelde vervangingsinvestering per jaar (oranje lijn) en het huidige vastgestelde beschikbare vervangingsbudget (rode lijn) weergegeven. Op basis van deze gegevens is het beschikbare vervangingsbudget voldoende om het huidige areaal in stand te houden. Wel moet de planning worden aangepast zodat de piek in 2022 wordt opgevangen; er zullen dus speeltoestellen en/of speelplekken in de planning naar voren worden geplaatst.

Afbeelding 16 – Vervangingsprogramma 2016-2025

Ook voor het onderhoud is een vastgesteld budget per jaar beschikbaar, wat uit ervaring van de gemeente voldoende is voor het onderhouden van het huidige areaal. Het beschikbare onderhoudsbudget wordt besteed aan externe werkzaamheden en wordt aangevuld met intern beschikbare uren.

Realisatie visie

Het streven is om de 3 ambities zoveel mogelijk in de komende 5 jaar (2016-2020) te verwezenlijken. Uitgangspunt hierbij is om vast te houden aan het beschikbare onderhouds- en vervangingsbudget. Door bestaande traditionele speelplekken om te vormen naar natuurlijke speelplekken zal er geld vrijkomen, omdat de inrichtingskosten van dergelijke plekken lager zijn dan het realiseren van een nieuwe traditionele inrichting. Dit vrijgekomen budget kan worden gebruikt om sportimpulsen te financieren. Bij de realisatie van extra speelruimte naar aanleiding van nieuwbouwprojecten, wordt wel uitgegaan van extra vervangingsbudget.

Begrippenlijst

Actieradius	Maximale afstand die een kind zelfstandig kan en mag afleggen vanaf zijn of haar woonadres.
Barrière	Ruimtelijk obstakel waardoor een kind niet zelfstandig speelruimte kan bereiken. Vaak in de vorm van een verkeersbarrière: zoals wegen, maar ook spoorlijnen. Naast verkeersbarrières, vormt ook de aanwezigheid van water in de vorm van kanalen, rivieren, sloten etc. een barrière.
Barrièregebied	Gebied in woonomgeving ingesloten door barrières.
Behouden	Het handhaven van de toestellen en de speellocatie in deze staat. Deze speelplek wordt volgens planning (afhankelijk van zijn levensduur) vervangen.
Dekking	Het verzorgingsgebied behorende bij een speelplek van een specifieke doelgroep, gebaseerd op de actieradius van deze specifieke doelgroep.
Formele speelruimte	Speelruimte specifiek bedoeld is om te spelen. Deze speelruimte bestaat uit speelplekken, voorzien is van één of meer speeltoestellen.
Informele speelruimte	Alle openbare buitenruimte. De ruimte die een kind gebruikt voor spel, welke niet valt onder privéruimte. Bijvoorbeeld de stoep, de straat, grasvelden, beplantingsstroken enzovoort.
Opheffen	De betreffende locatie opheffen als formele speelplek.
Omvormen/aanleggen informeel spel	Formele speelplek op te heffen, toestellen verwijderen en herinrichten als informele speelruimte.
Schijf van Vijf voor Buitenspelen	Set van de vijf essentiële typen speelruimte: de traditionele speelplek, het trapveldje, het informele plein, de mogelijkheid om te ravotten in het groen en een verbindende speelroute.
Speelkwaliteit	De aantrekkelijkheid en diversiteit van speelfuncties op een speeltoestel/plek.
WAS	Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS).

Literatuurlijst

WEBSITES

- www.cbs.nl
- www.lv.nl

ARTIKELLEN EN RAPPORTEN

- Beleidsbrief 'Nader beleid buitenspeelruimte' april 2006, kenmerk NIB 2005/217590
- Snel, N. (2011). *Buitenspelen : kwaliteit van de speelomgeving in de eigen buurt* . TNS NIPO / Jantje Beton
- Geef ze de ruimte!, Speelruimteplan Leidschendam-Voorburg, DISnummer 2004/26536
- Structuurvisie Ruimte voor Wensen 2040, Herijking 2012
- Water- en rioleringsplan Leidschendam-Voorburg, November 2015
- Sociale Structuurvisie Ruimte voor Mensen 2024
- Visie op onderwijs in Leidschendam-Voorburg, september 2015
- Visiekaart_Sport en Bewegen_Definitief; Visie op sport en bewegen 2016-2020

LITERATUUR

- Cammelbeeck, C. et al (2014) Ontwerpprincipes voor een beweegvriendelijke omgeving. Ede; NISB
- Farley, L. et al. (2008) Where do the children play? The influence of playground equipment on physical activity of children in free play. In: Journal of Physical activity and health. 2008:5 pp 319-321.
- Karsten, L., Kuiper, E., & Reubsæet, H. (2001). Van de straat?: de relatie jeugd en openbare ruimte verkend. Assen: Uitgeverij Van Gorcum.
- Karsten, L. (2002). Oases in het beton, aandachtspunten voor een jeugd vriendelijke ruimte. Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Karsten, L., (2009). Kleine burgers in de grote stad – over gelijkheid en verschil in de stedenbouw. In: Franke S., & Hospers, G. (red). De Levende stad. Over de hedendaagse betekenis van Jane Jacobs. Amsterdam: Sun Trancity.
- Verwer, D. (1986). Het speelruimteplan: instrument voor gemeentelijk beleid. Een handreiking aan bewoners en gemeenten. Rotterdam: Stichting Ruimte.

Bijlagen

BIJLAGE 1 – KAARTMATERIAAL

- Overzicht Leidschendam-Voorburg: huidige situatie formele speelplekken
- Overzicht Leidschendam-Voorburg: dekingskaart 5-9 spel
- Overzicht Leidschendam-Voorburg: dekingskaart 10-14 spel
- Overzicht Leidschendam-Voorburg: dekingskaart 5-9 sport
- Overzicht Leidschendam-Voorburg: dekingskaart 10-14 sport

BIJLAGE 2 – FOTOBOEK SPEELRUIMTE

- Resultaten veldinventarisatie (Quickscan Speelruimte)

BIJLAGE 3 – RESULTATEN PARTICIPATIETRAJECT

- Wijkwandelingen
- Online enquête

BIJLAGE 4 – VISIE PER WIJK

- Visie per wijk toegelicht per ambitie, incl. resultaten participatie

BIJLAGE 5 – REFERENTIES SPEELRUIMTE (SCHIJF VAN VIJF)

- Referenties traditioneel spel
- Referenties sport in de openbare ruimte
- Referenties natuurlijke speelplek en vieze knieën
- Referenties informele pleintje
- Referenties speelroute